

ISSN Print 2708-0366
ISSN Online 2708-0374

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний аграрно-економічний університет

Таврійський науковий вісник

Серія: Економіка

Випуск 17

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

УДК 63(05)

*Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет
відповідно до рішення вченої ради Херсонського державного аграрно-економічного університету.
(від 06 жовтня 2023 року протокол № 2).*

Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал. Вип. 17. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. – 206 с.

Свідоцтво про Державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації серія КВ № 24813-14753ПР,
видане Міністерством юстиції України 31.05.2021 р.

Журнал включено до міжнародних каталогів
наукових видань і наукометричних баз:
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського,
CrossRef, Index Copernicus.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):

Наказ МОН України від 24 вересня 2020 року № 1188 (Додаток № 5)

Галузь науки: економічні.

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг;
076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 241 – Готельно-ресторанна справа;
242 – Туризм; 281 – Публічне управління та адміністрування;
292 – Міжнародні економічні відносини.

Редакційна колегія:

Кирилов Юрій Євгенович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук, ректор Херсонського державного аграрно-економічного університету (*головний редактор*).

Грановська Вікторія Григорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, перший проректор з науково-педагогічної роботи Херсонського державного аграрно-економічного університету (*заступник головного редактора*).

Жосан Ганна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувачки кафедри менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій Херсонського державного аграрно-економічного університету (*технічний редактор*).

Аверчев Олександр Володимирович – доктор сільськогосподарських наук, професор, в.о. завідувача кафедри землеробства Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Бойко Вікторія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Вольська Олена Михайлівна – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки Херсонської державної морської академії.

Крикунова Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Мармуль Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Потравка Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник, професор кафедри екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Пристемський Олександр Станіславович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Скрипник Світлана Валентинівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Stanley R. Thompson – Ph.D., Professor, The Ohio State University (Columbus, USA).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

**СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ****Музиченко М.В., Ханова О.В.**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
ГАЗОВОГО РИНКУ ЯПОНІЇ 9**Namoniuk Vasyi**A TYPOLOGY OF CONTEMPORARY MODELS
FOR DUAL-USE TECHNOLOGY TRANSFER 19**Nasimi Novruzov**THE ROLE OF AZERBAIJAN IN THE FIELD
OF GLOBAL WORLD LOGISTICS 26**Сай Л.П., Давиденко Л.С.**ФРАГМЕНТАЦІЯ СВІТОВОЇ ТОВАРНОЇ ТОРГІВЛІ
В УМОВАХ РЕГЛОБАЛІЗАЦІЇ 32**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ****Белкін І.В.**ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ
НА ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 39**Voiko Liudmyla**NICHE CROPS FOR REVITALIZATION OF AGRIBUSINESS
IN THE PERIOD OF UNCERTAINTY 44**Кононенко Л.В., Савченко В.М., Карнаушенко А.С.**КОНСАЛТИНГ В АГРОБІЗНЕСІ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 50**Косович Б.І.**ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ЯК ГУМАНІЗАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА 57**Манн Р.В.**НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ
В СИСТЕМІ ПЕРСПЕКТИВ
КЛАСТЕРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
ТА УМОВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ 66**Пазюк В.М., Петрова Ж.О., Дуб В.В.**ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДО СТВОРЕННЯ
ТА ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ
БЕЗВІДХОДНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОВКИ ГАРБУЗА 73**Пригодюк О.М.**НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ
В ПАРАДИГМІ ЗМІН УПРАВЛІНСЬКОЇ БЕЗПЕКИ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ 80

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ**Варганова О.В.**ВПЛИВ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ
НА СПОЖИВЧУ ПОВЕДІНКУ МЕНЕДЖЕРІВ 85**Горбаньова В.О.**КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ..... 93**Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В.**КАСКАДНІ ГРАНТИ ДЛЯ БІЗНЕСУ ПРОГРАМ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ 101**Лядський І.К., Дячков Д.В.**ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЛОЯЛЬНІСТЬ
ТА ЗАЛУЧЕНІСТЬ СПІВРОБІТНИКІВ
ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ..... 109**Пономаренко І.В., Красуля А.В.**ОПТИМІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ
У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ МЕТОДАМИ МАШИННОГО НАВЧАННЯ..... 120**Шостак Л.В., Сур'як А.В.**УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС ПРОЦЕСАМИ..... 127**РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА****Voiko Viktoriia**CRUISE TOURISM: TENDENCIES OF THE INDUSTRY DEVELOPMENT
IN THE PERIOD OF UNCERTAINTY 133**Нікітенко К.С.**ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРАКТИК
ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПІДПРИЄМСТВ
У СУЧАСНОМУ ТУРИСТИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ..... 140**Ніколюк О.В., Родіна О.В., Концева В.С.**ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ 147**Савченко Т.В., Ніколюк О.В., Конкін Р.**ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНУ 153**ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА****Верстяк А.В.**ФОРМИ І МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНИХ ЗБИТКІВ ВІД ВІЙНИ 160

**ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА****Хитра О.В.**

ПРОФЕСІЙНИЙ ДОБІР ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ
СУЧАСНИХ РЕКРУТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 167

**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ****Bilousova Tetiana**

ASSESSMENT OF MARKET EQUILIBRIUM
OF BASIC DYNAMIC MODELS 181

МЕНЕДЖМЕНТ**Лобода О.М.**

СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ МЕНЕДЖМЕНТУ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ УМОВАХ 188

Shaumian Olena

ERGONOMIC METHODS TO OVERCOME
THE EMOTIONAL BURNOUT OF THE MODERN MANAGER
IN THE SPHERE OF INFORMATION SECURITY..... 196

CONTENTS

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS**Muzychenko Mykola, Khanova Olena**

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE MODERN JAPAN GAS MARKET 9

Namoniuk Vasyl

A TYPOLOGY OF CONTEMPORARY MODELS FOR DUAL-USE TECHNOLOGY TRANSFER 19

Nasimi Novruzov

THE ROLE OF AZERBAIJAN IN THE FIELD OF GLOBAL WORLD LOGISTICS 26

Sai Lesia, Davydenko Liudmyla

FRAGMENTATION OF WORLD TRADE IN GOODS UNDER CONDITIONS OF REGLOBALIZATION 32

ECONOMY AND OPERATION OF NATIONAL ECONOMY**Belkin Ihor**

STUDY OF FACTORS INFLUENCED ON THE ECONOMIC STATE OF THE AGRICULTURAL MARKET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WARTIME 39

Boiko Liudmyla

NICHE CROPS FOR REVITALIZATION OF AGRIBUSINESS IN THE PERIOD OF UNCERTAINTY 44

Kononenko Lesia, Savchenko Vira, Karnaushenko Alla

CONSULTING IN AGRIBUSINESS: CURRENT STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS 50

Kosovych Bohdana

STRENGTHENING FOOD SECURITY OF UKRAINE HOW HUMANIZATION DIRECTION OF DEVELOPMENT OF THE ECONOMY AND ENTREPRENEURSHIP 57

Mann Ruslan

NATIONAL ECONOMIC INTERESTS IN THE SYSTEM OF PROSPECTS FOR CLUSTER DEVELOPMENT OF UKRAINIAN REGIONS AND CONDITIONS OF THE INFORMATION ECONOMY 66

Paziuk Vadym, Petrova Zhanna, Dub Volodymyr

ECONOMIC CHANGES BEFORE THE TECHNICAL AND ECONOMIC GROUNDING OF THE PRODUCTION OF THE FREE TECHNOLOGY OF THE PROCESSING OF HALMOO 73

Prygodiuk Olena

NATIONAL ECONOMIC INTERESTS OF UKRAINE IN THE PARADIGM OF CHANGES IN ADMINISTRATIVE SECURITY IN THE CONDITIONS OF THE INFORMATION ECONOMY 80

ECONOMY AND ENTERPRISE MANAGEMENT

Vartanova Olena

INFLUENCE OF ATTITUDE TOWARDS MONEY
ON THE CONSUMER BEHAVIOR OF MANAGERS 85

Gorbanova Viktoriia

COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE DIGITAL
TRANSFORMATION OF ENTERPRISES 93

Kobelya-Zvir Maryana, Zvir Yurii

CASCADE GRANTS FOR BUSINESS PROGRAM
OF THE EUROPEAN COMMISSION 101

Liadskyi Ihor, Diachkov Dmytro

THE IMPACT OF SOCIAL INTELLIGENCE
ON EMPLOYEE LOYALTY AND ENGAGEMENT
AS A FACTOR OF THE PERSONNEL SECURITY FORMATION 109

Ponomarenko Ihor, Krasulia Anastasiia

OPTIMIZATION OF THE COMPANY'S MARKETING STRATEGY
IN SOCIAL NETWORKS USING MACHINE LEARNING METHODS 120

Shostak Liudmyla, Suriak Alla

IMPROVING THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY
OF THE ENTERPRISE BASED
ON BUSINESS PROCESS MANAGEMENT 127

**DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE POTENTIAL
AND REGIONAL ECONOMY**

Boiko Viktoriia

CRUISE TOURISM: TENDENCIES
OF THE INDUSTRY DEVELOPMENT
IN THE PERIOD OF UNCERTAINTY 133

Nikitenko Katerina

IMPROVING MANAGEMENT PRACTICES TO ENHANCE
THE COMPETITIVENESS OF HOTEL
AND RESTAURANT ENTERPRISES
IN THE CONTEMPORARY TOURISM ENVIRONMENT 140

Nikoliuk Olena, Rodina Olga, Kontseva Vladyslava

IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL
TECHNOLOGIES IN THE TRAINING
OF LAW ENFORCEMENT BODIES SPECIALISTS 147

Savchenko Tetiana, Nikoliuk Olena, Konkin Ruslan

WAYS OF ENSURING SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT OF THE REGION 153

**ECONOMY OF NATURAL RESOURCES MANAGEMENT
AND ENVIRONMENT PROTECTION**

Verstiak Andrii

FORMS AND METHODS OF ASSESSING
ENVIRONMENTAL DAMAGE FROM WAR 160

**DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMY,
SOCIAL ECONOMY AND POLITICS****Khytra Olena**PROFESSIONAL SELECTION OF PERSONNEL AT ENTERPRISES
OF THE HOSPITALITY INDUSTRY USING MODERN
RECRUITMENT TECHNOLOGIES..... 167**MATHEMATICAL METHODS, MODELS
AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMY****Bilousova Tetiana**ASSESSMENT OF MARKET EQUILIBRIUM
OF BASIC DYNAMIC MODELS 181**MANAGEMENT****Loboda Olena**STRATEGY FOR THE TRAINING OF BACHELORS
OF INFORMATION TECHNOLOGY MANAGEMENT
IN MODERN INNOVATIVE CONDITIONS..... 188**Shaumian Olena**ERGONOMIC METHODS TO OVERCOME
THE EMOTIONAL BURNOUT OF THE MODERN MANAGER
IN THE SPHERE OF INFORMATION SECURITY..... 196

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 30.192:330

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.17.5>

Белкін І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту та маркетингу,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0403-8420>

Belkin Ihor

Vinnitsia National Agrarian University

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

STUDY OF FACTORS INFLUENCED ON THE ECONOMIC STATE OF THE AGRICULTURAL MARKET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WARTIME

У статті акцентовано увагу на ключових проблемах сьогодення аграрного ринку України. Проаналізовано причини та проконстатовано тенденції динаміки та можливі шляхи виходу із даної ситуації. Використовуються економічні, маркетингові, статистичні та практичні дані. Доводиться, що тенденції розвитку аграрного ринку України в умовах воєнного стану сьогодні здійснюють впевнені кроки щодо своєї нормалізації та розвитку. В контексті даної статті ми намагатимемось визначити сталі тенденції які свідчитимуть про впевнені кроки на шляху до успіху у аграрній сфері в умовах воєнного конфлікту. Враховано ряд соціальних та економічних факторів які у свою чергу паралельно із політичною ситуацією в країні роблять не менший по своїй значимості вплив на економічний показник розвитку аграрного сектору України. Досліджуються тенденція взаємодії між собою усіх показників аграрної сфери, що в підсумку формує загальну картину економічної ситуації.

Ключові слова: ринок, аграрний сектор, маркетинг, економіка, збут, експорт.

The purpose of our research is to analyze an important link of the country's life – the agricultural sector in the conditions of difficult modernity, which in turn is structured on a whole chain of factors, including Russian aggression, economic relations and climatic conditions. Regarding the relevance of the topic of this research, we will note the peculiar coincidence of a number of circumstances that in turn have a significant impact on the economic format of the agricultural sector of Ukraine, the wide debate of the topic of the research, as well as define our own point of view and development prospects for the agricultural sector of Ukraine. The article uses empirical, theoretical, systemic, functional and specifically sociological research methods. The methodology and methods of researching the priorities of innovative development should apply the principle of interrelationship, systematicity and development of phenomena of objective reality, which means that economic phenomena were not analyzed separately (isolated and static), but comprehensively – in interrelationship and development. In addition, we will add that the research methodology as a system of knowledge about the structure, methods, forms and means of achieving the truth includes the methodology of knowledge, the methodology of practical activity and the methodology of assessment (axiomethodology). As a result of our research, we determined that despite all the complexity of influencing factors, the agrar market of Ukraine has successful prospects for development and livelihood. We have researched that, in addition to our

own capabilities, foreign partners, in particular the EU, are interested in the above-mentioned prospects of the economic development of the agrarian sector of our state, from which there is considerable support for our research area. The practical value of our article is the immediate relevance of the field of research itself. The factor that can be called without exaggeration vital for every inhabitant of the earth could not pass our attention. In Ukraine, which in turn is the breadwinner of its own and many other countries, today a rather difficult situation has developed, which prompted us to research.

Key words: market, agricultural sector, marketing, economy, sales, export.

Постановка проблеми. Нинішня картина економічного характеру в сфері аграрного ринку констатується досить таки двояко. Проаналізувавши різні джерела можна зробити впевнений висновок про те, що цілий ряд аналітиків, економістів, політологів та науковців по різному констатують ситуацію. Відтак, тема нашого наукового дослідження за останній період часу набуває все більшої актуальності і по міркам сьогодні досягає рекордних показників в контексті свого розкриття, обговорюваності та актуальності.

Отже спробуймо зважити всі «за» і «проти» даної дискусійної теми та висвітлити власну, аргументовану думку, проаналізувавши, охарактеризувати та винести свої прогнози та рекомендації стосовно ключових факторів впливу воєнного стану на аграрний ринок України.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Амплітуда коливань висновків щодо економічної сторони аграрного сектору України, як уже було зазначено нами вище, на перший погляд вражає своєю діаметральною протилежністю. Одні констатують цілий ряд негативних чинників в аграрному секторі, пророкуючи йому песимістичний фінал, інші ж навпаки, впевнено заявляють про те, що попри сучасні проблеми в країні у цілому, що-що, а аграрний сектор є галуззю, яка точно не входить до тих структурних підрозділів країни, якому може загрожувати крах. Відмітимо праці таких науковців як Азізов О.Р., Белкін І.В. [2; 3], Данько Ю.І. [4], Зоря С.П., Слюсарева Л.В., Логоша Р.В. [2; 5], Лупенко Ю.О. та інші.

Формулювання цілей статті. Завданням тематики нашого дослідження є на основі констатованих проблем визначити перспективні сторони та напрямки розвитку аграрного сектора.

Виклад основного матеріалу. Розкриття тематики нашого дослідження розпочнеться із стандартних та вже давно окреслених аспектів. Проте ми, зупиняючись на них, хочемо акцентувати увагу на саме своєму, власному баченні та аналізі контексту даної проблематики. Ні для кого не є секретом, що аграрний сектор України у цілому являє собою структуру великого потенціалу економіки держави. Раціональне використання вищезгаданого потенціалу дасть змогу на постійній основі задовольняти практично усі продовольчі потреби країни та закордону. Нижче у нашому дослідженні ми ще зупинитимемось на сутності цих проблем, але поверхнево зупинимось. Якщо раніше проблематика аграрного сектору визначалась на, так званих «стандартних» аспектах, то сьогодні ми змушені боротися із ще одною, по своїй суті надзвичайно важливою проблемою економіки та аграрного сектору – війна в країні [1].

Для початку зупинимось на показниках статистики реального контексту ситуації, що склалась.

Вже доволі довгий період аграрний сектор України вийшов на стабільні показники своєї діяльності. Аграрії акцентували свою увагу на поточних, суто технічних сторонах виробництва тієї власної стратегії, яка для них стала вже давно окреслена і яка здебільшого тільки вдосконалювалась. До загальних, традиційних перепон у сільському господарстві можна було віднести хіба що здебільшого кліматичні умови та ряд інших несуттєвих факторів. Проте російська агресія проти України внесла свої серйозні кориговки в усю стратегію та ідею даного процесу. На цих та інших питаннях ми зупинимось в деталях далі.

Отже, згідно даних, виробництво продукції рослинництва в середньому своєму показнику у порівнянні із вже давно сформованими даними, сьогодні знизився порядку на 37% відносно довоєнного періоду (для статистики взяті зернові культури). Тваринництво ж у свою чергу, для порівняння, зазнало менших статистичних та реальних втрат порівняно із рослинницькою.

Спробуємо розібратися чому. Відповідь є очевидною. Сфера рослинництва зазнала більших страждань за цілою низкою вагомих факторів, ключовими з яких є тимчасово окуповані ворогом території, ведення бойових дій на окремій частині територій. Що у свою, логічну чергу унеможливило аграрний виробничий процес, розтягнення термінів посівної та збору врожайності, загальне підняття цін на комплектуючі та кінцеву сировину. Всі ці аспекти, як наслідок – дають зниження загального показника врожайності.

Приділяючи увагу продукції тваринного походження, хочемо зауважити про те, що рівень збитків тут дещо менший у порівнянні із рослинними (зерновими). Проблема тут зводиться здебільшого до блокування виробничих потужностей. Відтак, загальне, статистичне зниження виробництва сільськогосподарської продукції тваринного походження на поточний 2023 рік у порівнянні із 2022 роком знизився порядку на 12-15 %.

Хочеться приділити увагу і політиці експорту нашою країною товарів сільськогосподарського виробництва. Негативні явища спостерігаються і в цьому напрямку. До прикладу, експорт тих же самих, згаданих нами вище зернових культур знизився теж на 24%. Причини очевидні. Тимчасово окуповані ворогом території України, де розташовані одні із найпотужніших транспортних ланцюгів – портів морського сполучення.

На сьогодні вже остаточно втрачені ринки збуту, зокрема з такими країнами як Пакистан, Марокко. Значно ускладнились ділові взаємовідносини з Тунісом, Єгиптом, Лівією [1].

Посівна 2023 року в загальному все ж таки дає можливість зробити відносно позитивні висновки. І це за умови того, що в цьому сезоні аграріїв спіткала не одна, суттєва перепопа на шляху до нового врожаю у вигляді погодніх умов. Надмірна кількість опадів на весні тільки ускладнили процеси посівної. Динаміка несприятливих погодніх умов продовжує дивувати неприємними несподіванками. На зміну дощам приходить аномальна жара, яка триває досить таки довго та робить вже свої кориговки в аграрний процес країни. Ці фактори спричинили виникнення продовольчої інфляції, а відтак і внесла зміни у продовольче споживання країн Європи. Зазначимо також і про фактор хвороби тварин у сучасних умовах антисанітарії здебільшого у південних регіонах України.

Харчова ж промисловість не має однозначних результатів. Тут знову ж таки в першу чергу все залежить від регіону розташування. До прикладу, чим далі виробник від зони бойових дій – тим впевненіше можна констатувати, що виробничо-переробні підприємства не суттєво несуть збитки робочого процесу. Що ж стосується територіально наближених підприємств, тут ситуація двояка. Так, чимала кількість підприємств переробки сільськогосподарської продукції встигли перекваліфікуватися і з фруктової сировини переключились на виробництво м'ясної, тим самим у тому числі забезпечуючи харчові потреби ЗСУ. Інші ж, призупинили свою діяльність, особливо це стосується підприємств, які знаходяться у прифронтових зонах. Все залежить від конкретних виробничих потужностей, географії та місця підприємства на ринку [2].

Попри всі перипетії, підкреслимо, що експортна політика зернових продовжується. На сьогодні Україна має можливість такого потенціалу для зовнішньої торгівлі. Використовується автомобільний та залізничний транспорт. І хоч загальні витрати цього процесу, в тому числі на пальне, суттєво збільшують кінцеву вартість, процес все одно продовжується. Зауважимо, що загальні настрої аграріїв покращуються із рівнем віддаленості від зони бойових дій, проте і це, звичайно ж не є показником повної впевненості в контексті подальших перспектив.

Розвиваючи напрямок дослідження далі хочемо визначити та проаналізувати тенденції позитивного розвитку аграрного сектору економіки держави. Сюди можна віднести одразу ж декілька показників, а саме: реконструкція аграрного сектору (збалансування продукції виробництва, площ посіву, техніки та інвестицій); розвиток матеріально-сировинної бази; звільнення від оподаткування аграріїв; потужна інвестиційна політика на основі правової підтримки. Приємною новиною є і те, що за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України разом із ООН (ФАО), в дію вступив другий етап програми, щодо надання фермерським господарствам так звані рукави для зберігання зерна, а також додаткової техніки для їх завантаження та розвантаження.

Відбулися і зміни у Земельному кодексі України (Закон № 2145-IX від 24.03.2022 року). Згідно даного законодавства, ділянки землі сільськогосподарського призначення усіх форм власностей, що були передані органам місцевого самоврядування вважаються поновленими ще на один рік.

Європейський Союз. Транспортний безвіз сьогодні надає можливість уникнути транспортних перебоїв у процесі експорту зерна, а також скасовано ввізне мито на зерно та сировину в країни Європейського Союзу.

Запровадження безповоротних грантів на розвиток садівництва. І хоч значна частина території нашої держави, яка відводилась на садівництво нині є тимчасово окуповано, тенденції розвитку продовжують мати ознаки свого розвитку. Безповоротні державні гранти також діють в Україні в рамках спеціального проекту «Робота», головною ідеєю якого є розвиток агропромислових переробних підприємств. Держава надаватиме допомогу у обсязі 8 млн. гривень. Основною вимогою до підприємств є створення нових 25 робочих місць та відсутність заборгованості по сплаті податків.

Окреслені нами фактори безумовно не є єдиними. Глибина проблематики що розкривається нараховує ще цілий ряд похідних факторів. Візьмемо хоча б для прикладу аспект розкрадання та вивезення до своїх територій або й взагалі одразу ж на продаж за кордон російським агресором вже готової сільськогосподарської продукції України на тимчасово окупованих територіях. Ця продукція вже була в наявності і формувала норму товарних запасів та експортної сільськогосподарської політики України. Сюди ж, як похідне від вищезгаданого, віднесемо також грабіж сільськогосподарської техніки, добрив, обладнання України окупантами [3].

Всі приведені вище нами статистичні дані мають наближений характер. Але ми з упевненістю можемо констатувати, що орієнтовно це так [4].

Проте однією з вагомих проблем аграріїв, на фоні решти, продовжує залишатись збільшення так званого розриву між внутрішніми та зовнішніми (експортними) цінами на сільськогосподарську продукцію. Для статистики наведемо такі дані. До початку російської агресії цей розрив складав порядку 40-ка доларів на одній тоні зернових. Зараз же він складає 150 доларів (!). Як бачимо, статистичний розрив чималий [5]. Причинами цього є очевидні дані. Окрім вже згаданих нами вище, у тому числі цін на пальне, додалось страхування, загальнологістичні витрати та інші ризики. До того ж ми знаємо, в даній ситуації воєнного стану, ризик в експортних операціях несе виключно українська сторона. За таких умов, говорити про зростаючі показники рентабельності виробництва – не приходиться. І як наслідок – це суттєвий, негативний вплив на наступну посівну в уже відомому нам і окресленому вище контекстах.

Висновки. Підводячи умовні підсумки по темі нашого дослідження варто зауважити наступне. Враховуючи загальний характер аграрного сектора в нинішніх умовах та висновки аналітиків з упевненістю зауважимо. Аграрний сектор України готовий працювати. Він не зупиняється. Ведуться перемовини щодо розблокування морських портів. Є обіцяні гарантії допомоги в збуті продукції, у тому числі експорті. Україна сьогодні має прикласти максимум зусиль щодо експорту зернових до країн ЄС, що у свою чергу означатиме продовження економічної співпраці. І з позитивом можемо

констатувати, що дана співпраця продовжується. Так, задля збільшення збуту української сільськогосподарської продукції Євросоюз започаткував так звану програму, під назвою «Шляхи солідарності», що дозволило прискорити експорт за рахунок роботи митниць та окремих заходів логістики. Також обертів має набрати політика кредитування аграрного бізнесу із розробленням максимально можливих, лояльних умов кредитування даного сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Белкін І.В., Логоша Р.В., Трапаїдзе С.М. Проблеми стратегічного планування на підприємствах України та можливі шляхи їх подолання. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Вип. 13. С. 72–77.
2. Белкін І.В. Особливості вірусного маркетингу, бенчмаркінгу та соціально відповідального маркетингу як перспективних напрямків на ринку. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 37. С. 195–202.
3. Данько Ю.І., Слюсарєва Л.В. Механізми підвищення конкурентоспроможності та якості продукції підприємств аграрного сектору економіки. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 1. С. 379–387.
4. Логоша Р.В., Кричковський В.Ю., Белкін І.В. Маркетингові стратегії розвитку підприємств овочепродуктового підкомплексу. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. URL: https://agromage.com/stat_id.php?id=410

References:

1. Bielkin I. V., Lohosha R. V., Trapaidze S. M. (2022) Problemy stratehichnoho planuvannya na pidpriemstvakh Ukrainy ta mozhlyvi shliakhy yikh podolannya [Strategic planning problems at Ukrainian enterprises and possible ways to overcome them]. *Tavriiskiyi naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika*, vol. 13, pp. 72–77.
2. Bielkin I. V. (2022) Osoblyvosti virusnoho marketynhu, benchmarkinhu ta sotsialno vidpovidalnoho marketynhu yak perspektyvnykh napriamkiv na rynku [Peculiarities of viral marketing, benchmarking and socially responsible marketing as promising trends in the market]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 37, pp. 195–202.
3. Danko Yu. I., Sliusareva L. V. (2022) Mekhanizmy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta yakosti produktsii pidpriemstv ahrarnoho sektoru ekonomiky [Mechanisms of increasing competitiveness and product quality of enterprises in the agrarian sector of the economy]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 5, no. 1, pp. 379–387.
4. Lohosha R. V., Krychkovskiy V. Yu., Bielkin I. V. (2022) Marketynhovi stratehii rozvytku pidpriemstv ovocheproduktovoho pidkompleksu [Marketing strategies for the development of vegetable subcomplex enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 42. Available at: https://agromage.com/stat_id.php?id=410